

30.

Hamelenberg.

(Bartholotti.)

(Dosperelot).

✓
s.h.
(0°)

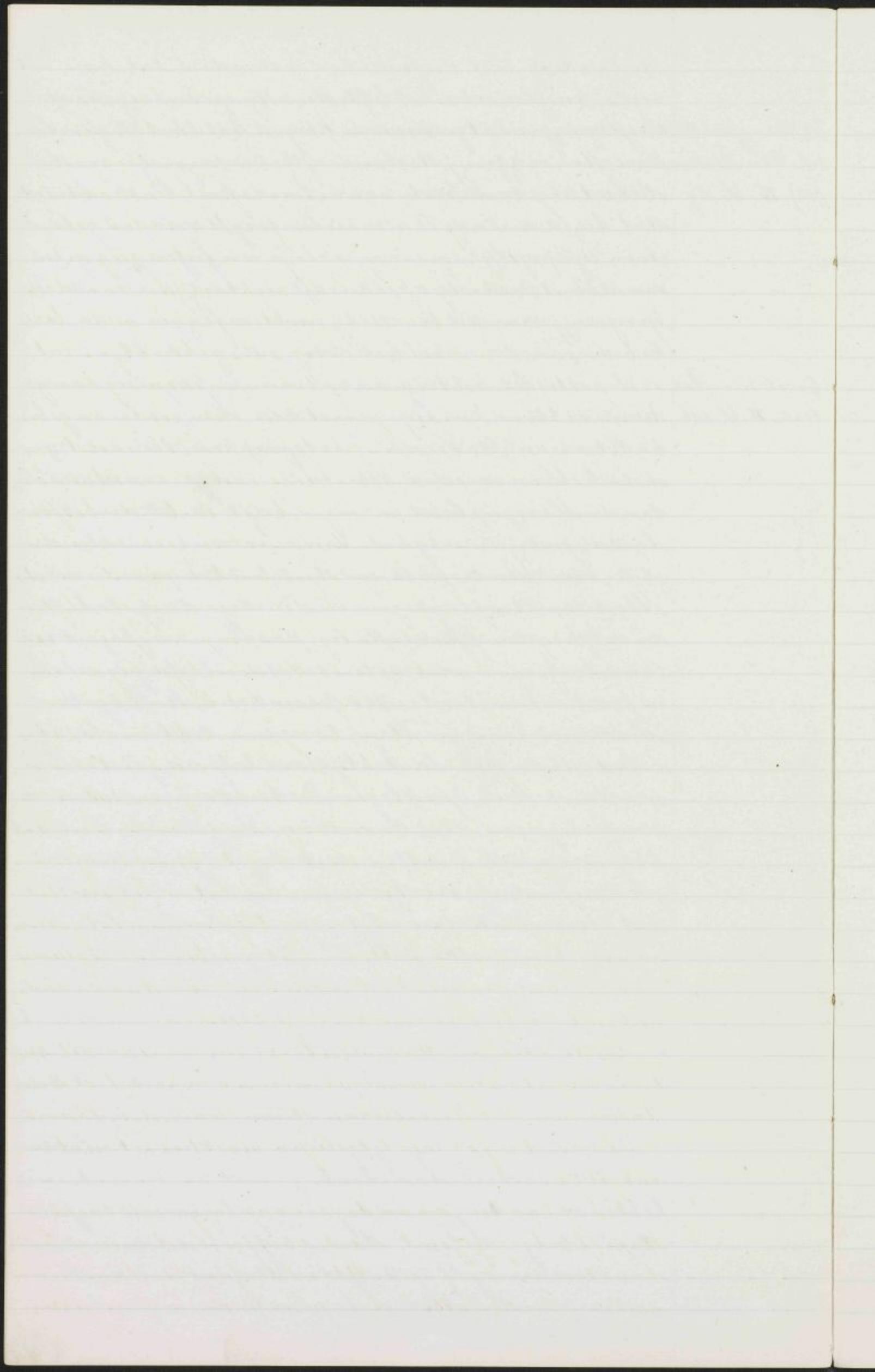
Gro
bver

Rao
9.00
renk
10.4

De heugenis van het „Kasteel Hamelenberg”, is op
 r. Heusden, Hid. Soest zoozeer uitgestorven, dat ik het bericht van van
 r.h. Utr. Bisdom. Heusden, in zijne „Historie ofte Beschrijvinge van het
 (8^e). II. bl. 129. „Utrechtsche Bisdom”, op het artikel „Soest”, luiden,
 de: „het oude kasteel Hamelenberg, ’t welke al gebouwt
 „is int jaar 1370, bijna voor een vergiszing zou gehou-
 den hebben. Onder het volk leeft ook niet de kleinste her-
 innering van dit kasteel, noch van zijn naam, noch
 van de plaats waar het kan gestaan hebben.”

Groot Utr. Aan In den Schoubrief echter van Bisjchop Florens van
 b.v. II. bl. 136. Wervelick horen, en Burgemeesters, Schepenen en geme-
 ne Raad der Stad van Amersfoort, van 5 Maart 1393,
 op de Schouwre van den Nieuwen Lemdijk, onder de Pol,
 der de Sluage, leest men: „De dijk strekt van Note-
 lenburg aan Ruetgens-kamp, en voert den kleinen
 „dijk, strekkende al langs Ruetgenskamp en over Erest,
 „land van Krachtwyk aan die velden straat toe.” Hier-
 na volgt: „die Dijckedulle van den Slage, en begint van
 „Netelenberg aante meten tot Hamelenberg toe.” Daar-
 in komt verder voor: „Het Convent van St. Brigitta te
 „Soest met haare gesellen, 43 velden. Het Convent van
 „Marienhore mit St. Achters, van half die groote Lock-
 „mate, en heel die kleine Lockmate, groeder min
 „voet.” Nog eens: „het Convent van Brigittew te Soest, met
 „haaren gesellen sullen voort dezen dyk houden tot
 „Hamelenberg, van 90 velden, en dat schiet sullen
 „zij houden”. Hierna volgt nog: „den Tuedijk; die Regu-
 Raant r.h. Linist, liers van Krachtwyk.” De hier genoemde Tuedijk,
 r. Oorlog. Blad 32, (ook wel Tuedijk, Tuydijk, of Tuydijk), is een dijk onder-
 verkeend tot by en de Gemeente Hoogland, en ligt oostelijk van de Greb-
 be-Linie ter hoogte van Krachtwyk en Hoogerhorst;
 daarvanter plaatse is in de Linie dene „post met tree
 „batterijen”, de laatste meer naar den Tuydijk.

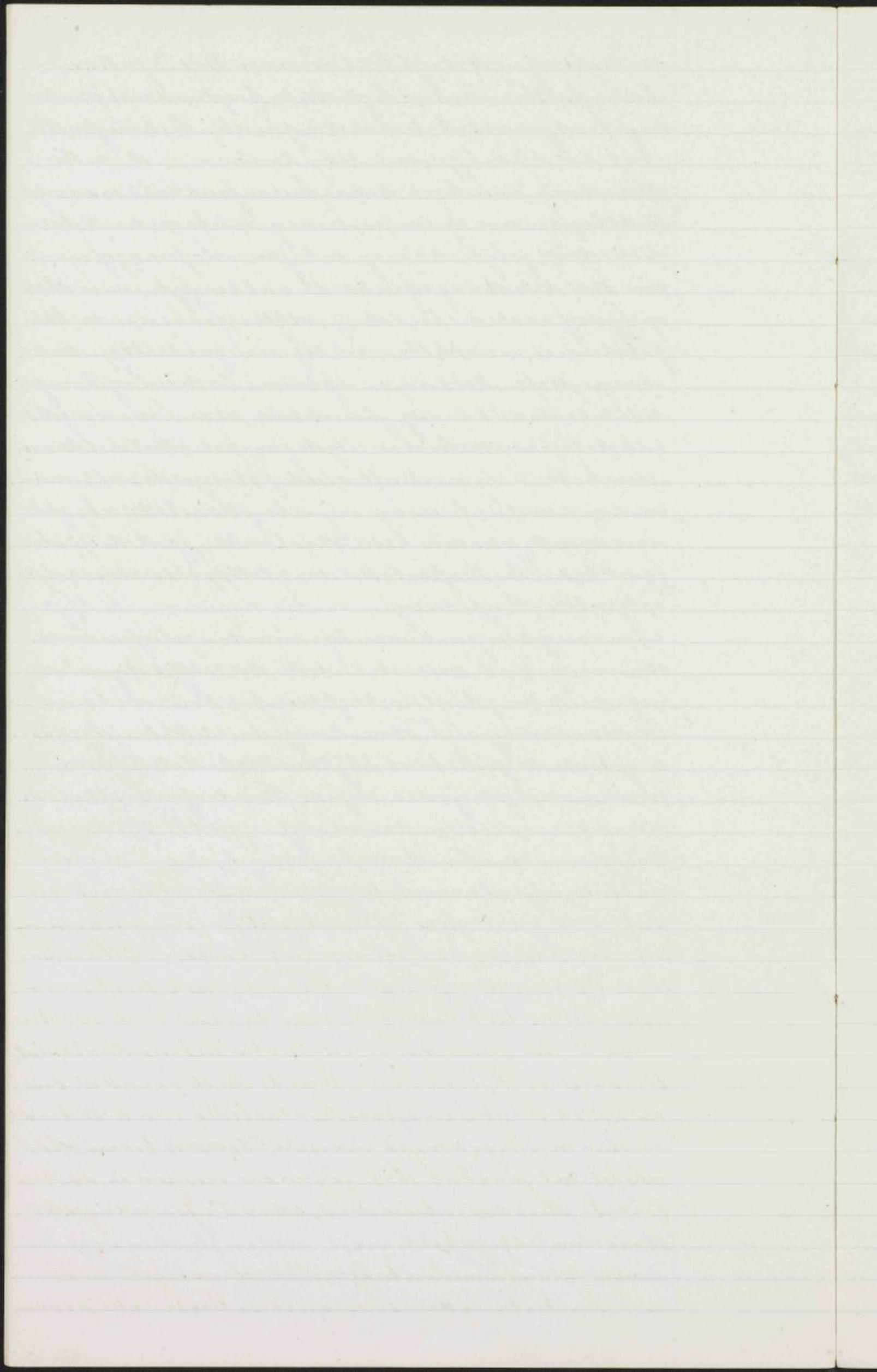
Op grond van deze gegerens moet men besluiten,
 dat het Kasteel Hamelenberg, met de daarbij behoorde
 hebbende landerijen en boschen, gelegen was tuschen
 Marienburg, de Lem, Marienhoff, en de duinen, en
 dan komt menzelf op de gedachte, dat dat Kasteel
 gestaan moet hebben op de plato, die wij wel eens

"de boerderij met de grachten" noemden. Dat huis, met moes- en bloemtuin, ligt nu nog op een vierkant tuschen grachten, aan het begin van het Vospereld, aan de rechterzijde van den hoek, maar thans de straatweg raakt soest naar Amersfoort links ombuigt. Het bezit nu nog een mooien grooten ouden kelder, en in 1867, gelijk ook nog vele jaren later, zag men van den straatweg af, aan de rechterzijde van den oprijweg naar de boerderij, achter fraaie oude bomen, een schilderachtig oud gebouwtje, dat voor portiers-, koetsiers-, of tuinmanswoning kan zijn, diende te hebben, keurig gemetseld van rode en gele bakstenen; de Soestow-photographen Ebbenhorst en Loos hebben er een afbeelding van gemaakt, waarvan een exemplaar in mijn bezit is. Ook de boschen aan de oostzijde van het huis, welke zich naarde zijde van Amersfoort uitstrekken tot aan de eerst volgende steeg, droegen in die dagen nog de blyken van vroegeren park-aanleg, waarran misschien ook thans nog wel wat over is. In dientijd lag er ook nog daartoe plaatse, tuschen het bouwland en de kromming van ^{den} straatweg, een wild en alsof heerd stuk grond, dat blykbauw behoord had tot een vierkant stuk grond voor de boerderij, en dat de ondernemers van den straatweg mede hadden moeten koopen om den hoek in dien weg te kunnen afvonden, en daarna als overbodig hadden laten liggen; ook dat stuk grond droeg toen nog blyken van tot zeker aanleg behoord te hebben. Later hebben de eigenaars van de aangrenzende bouwlanden die stukjes aan gekocht, en bij hunne akkers getrokken.

Of de naam "Hamelenberg", waarmede dit huis, veel oorspronkelijk genoemd werd, samhangt met den naam van het Graafschap Hameland, d. i. Chama-reiland, durf ik niet beslijven, alacht ik het niet onmogelijk.

Ten plaatse waar dan, naar mijn vermoeden, Hamelenberg gezocht moet worden, leest men op landkaarten der Provincie Utrecht, of van Lemland, meer, malen, "Bartholotti's Loo", onder anderen, op de gekleurde

de kaart, die getiteld is: „Dominii Ultrajectini Ta-
„bula Auctore Frederico de Wit, Amsterodami; onder,
aan leest men: „tot Amsterdam by Frederick de
Wit, in de Calverstraet by den Dam in de dritte
Paskaert." Die kaart is zonder jaartal, maar de
rechte weg van Amersfoort, over den berg, naar De
Bilt, staat er niet op, en daar deze weg aangelegd is
van 1647 tot 1652, is de kaart natuurlijk ouder. Ook
op landkaarten van lateren tijd, zooals die welke
getiteld is: „Tabula nova Provinciae Ultrajectinae;
„quam jussu Nob. hujus Dominii Ordinum Emensus
„est Bernardus de Roy, Geometra, et in lucem edidit
„Nicol. Gisches, cum Privilegio Praepot. et Nob. Ordinum
„Foederati Belgii. Nunc apud Petrum Schenk junior."
Ook deze kaart is zonder jaar, maar de rechte weg van
Amersfoort naar De Bilt staat er op. Ja, tot 1772 toe,
komt het goed „Bartholotti", in gestippelde vierkantjes,
op dezelfde plaats voor.

Op de verklaring nu van den eersten getuige moet
men aannemen, dat het kasteel, dat in 1370 Hamelenberg
heette, reeds voor 1647 Bartholotti genoemd werd; en dan
hoogstwaarschijnlijk naar een geslacht dat er eigenaar,
mischien ook wel besronde, van was. Het volgende
leert ons de geschiedenis. Jean Baptista Bartholotti
stierf kinderloos, maar maakte zijn behuwdbroeder,
Christiaan van den Heurel, gehuwd met Jannie des
Boubais, erfgenaam, onder voorraarde dat deze den
naam en het wapen der Bartholotti's zou aannemen.
Een zoon van dezen Christiaan, genaamd Willim Bar-
tholotti van den Heurel, trouwde met Jacoba van
Erp, en uit dit huwelijk werd in 1640 een dochter
geboren, die genaamd werd Jacoba Victoria Bartholot-
ti van den Heurel, en in 1680 te Soest woonde. Een
glas, met de wapens van Bartholotti van den Heurel
en van van Erp, op gewone schilden, en boven elk
schild het jaartal 1675, zag men moeges in de Herv.
Kerk te Soest, en is beschreven, onder N° 15, in de geschied-
enis van dat gebouw.

Nu kan Hamelenberg wel reeds moeges, naar
Jean Baptista of diens voorouders, Bartholotti genoemd

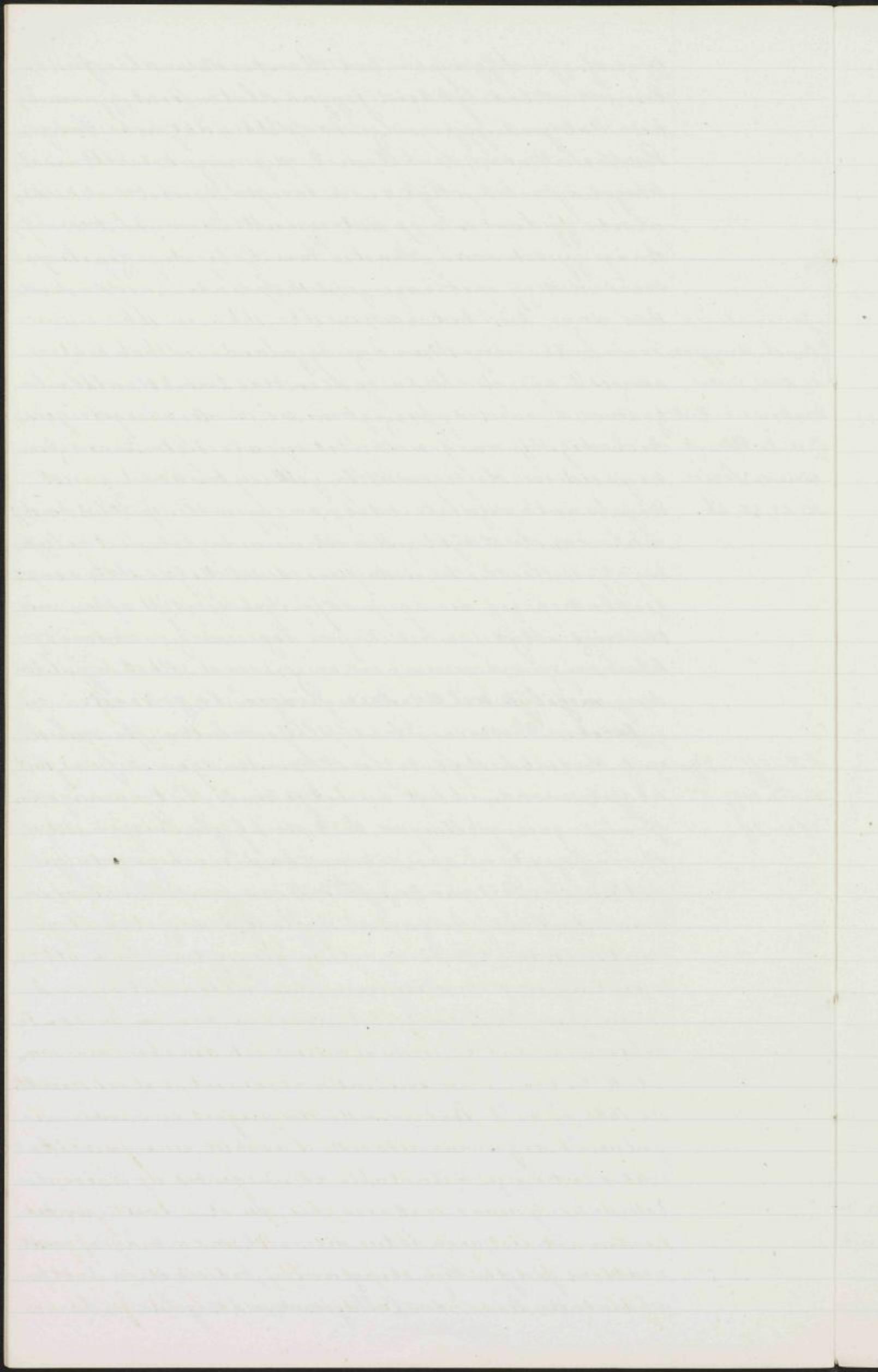
Jos
Cor
de a
treas
gen
Niec
Nº

S. K
Hac
3. 3.

zijn, of zijn erfgenaam, en diens nakomelingen, hebben, uit erkentelijkheid jegens den erfvoorn, zijn naam aan dat goed gegeven, zeker is het dat Jacoba Victoria Bartholotti van den Heurel op genoemden datum, en hoogst waarschijnlijk reeds moeder, te Soest woonde, al was zij dan ook op dat oogenblik in Amsterdam, maar zij een huis gehuurd had nabij den Reguliers-toren, dat zij met hare zuster Splinter, en de dochter Journalist v. van deze, had betrokken.

Const. Stuygins. De wetenschap van deze bijzonderheid danken wij de doos, inde aanemand, die haar op dien dag te Soest wilde bewaken v.r.h. Hist. zoeken, doch haars afrezig vond, nl. Constantijn Stuygins, Gen. te Utrecht-de Loon. Hij was een neef van Jacoba Victoria, en Secretaris der Nieuwe Series, taals van L. A. Prins Willem III, later Koning van Engeland. In deze betrekking was hij met den Prins meermalen op Soestdijk, en bracht dan bezoecken aan zijne nicht. Uit iets, dat door hem op 11 October 1602 aange- teekend is, zou men opmaken dat hij niet, of ten minste niet altijd, op het Paleis logeerde, (dat toen veel kleiner was dan nu), maar in een "Herberg", wat dan mogelijk wel de "Drie Ringen" is genoemt.

Jacoba Victoria Bartholotti van den Heurel, die S. Kalf, in eigen op 9 November 1600 te Soest woonde, trad in Juni 1606 huaud. 1697. N^e 46 jaren oud, in het huwelijk met Mr Coenraad van Beuningen, geboren in 1622, dus 64 jaren oud. Deze vereeniging is al spoedig voor beiden een zwaar juk geworden. Hij was misschien een groot Staatsman, maar toch ook een gansch bijzonder mensch. Zoon van Geurt van Beuningen, Burgemeester van Amsterdam, bezocht hij eerst de Latynsche School aldaar, daarna de Hoogeschool te Leyden, en promoveerde in de Rechten. Reeds indien tijd openbaarde zich iets vreemds in hem, want, terwijl hij nog student was, liep hij weg, om zich te Rijnsburg bij de Collegianten te roegen, en aan hunne godsdienstige samenkomsten deel te nemen. In 1643 echter liet hij zich door zijne vrienden bewegen, om de betrekking van Secretaris van Amsterdam aan te nemen. Dieren jaren later, dus in 1650, legde hij dat ambt neder, en ging te Rijnsburg wonen, ten einde in het beschouwende levens der Collegianten het geluk en de rust

te zoeken, welke hij in het Amsterdamsche stads-
leven niet kon vinden. Een jaar later echter nam hij
het Pensionarijschap der hoofdstad, dat hem aange-
boden werd, aan, en keerde op die wijze tot het maat-
schappelijke leeren terug. Nu toonde hij eerst met welke
grootte talenten hij was toegerust. Zesmaal werd hij
Burgemeester van Amsterdam. Gewichtige zendingen
wurden hem opgedragen: in 1652 naar Iweden; in
1655 naar Denemarken; in 1660, 1664, en 1668 naar
Frankrijk; en in 1670 naar Engeland. In 1666 echter
verzocht hij van het Burgemeesters-ambt ontslagen
te worden, want hij verloor weder in de vroegere gods-
dienstige drieperij, welke tot ongeneeslijke krankzinnig-
heid oversloeg, zoodat hij gestadig berookt moest
worden, wat voortduurde tot aan zijn endood op 20 October 1683.

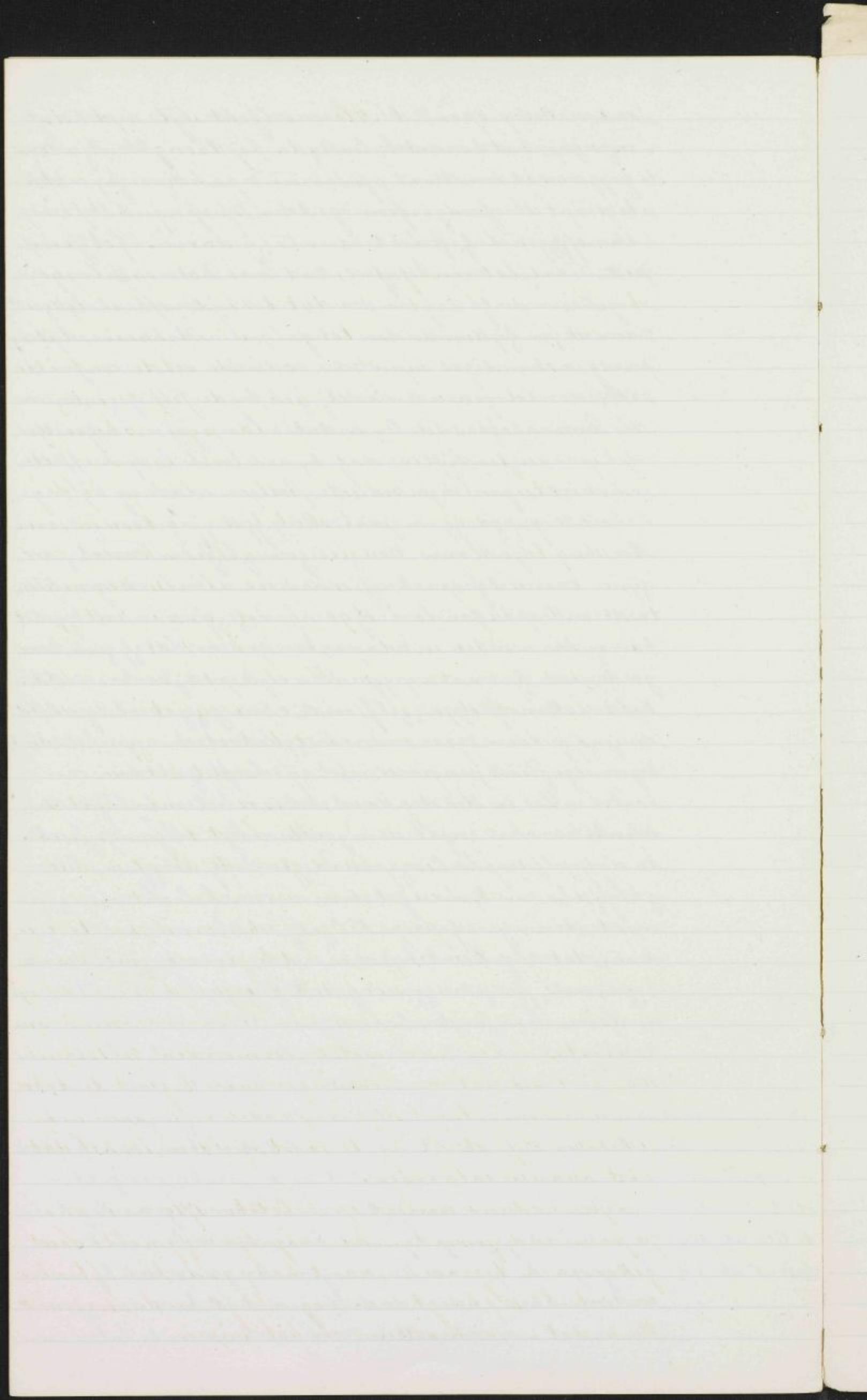
Een huwelijjk met zulk eenen man kon niet geluk-
kig zijn; allerlei tegenstrijdigheden wettigden die raets:
zoals de proef, die hij op 20 jarigen leeftijd nam, om
te bewijzen dat de mensch zich aan eene zeer eenvoudige
lerenswijze kan gewinnen, en zich met 35 tot 50 gulden
een jaar lang van het noodige voedsel kan voorzien. Tot
zulk eenen lerensregel heeft hij ook later zijn vrouw,
ende verdere huisgenooten willen dringen. Tot een juist
oordeel over hem heeft ook betrekkenis, wat sommige aanzien-
lijke meemdelingers, met wie hij als Burgemeester,
of als gezant, in aanraking kwam, van hem getuigt
hebben. De Britsche gezant William Temple, schreef over
hem aan Graaf Arlington: „Als gij hem ziet, zult gij
„niets vinden't welk de afging die gij voor hem hebt,
„zou kunnen verminderen, dan alleen dat hij veel
„meer genegen is om zelf te spreken, dan om anderen te
„hooren; en dat hij, door rijkdom van denkbeelden, som-
„tijds zo lang overeene zaak redeneert, dat het verreelt.”
In 1660 schreef Abraham de Wicquefort over hem: „Il
„a une très grande viracité d'esprit, une facilité
„de s'exprimer inimitable et un fonds de raison,
„dont ses discours sont remplis, qui ne se tarit jamais.”
En Burnet liet zich aldus uit: „He was a man of great
„notions, but talked perpetually, so that it was not pos-
„sible to convince him, in discourse at least, for he had,

Jou
Huy
in de
Hist
te 91
Serie

"red nobody speak but himself. He had a wonderful vivacity, but too much levity in his thoughts. His temp[er] was inconstant; firm and positive for a while, but apt to change from giddiness of mind rather than from any falsehood in his nature." Met Jan de Witt, Francois van Aerssen, Nicolaas Witsen, Hieronymus van Beverningh, en anderen, was hij oorspronkelijk gestoort, en behoorde dus tot de anti-stadhoudelijke partij, maar nadat hij uit de verte den moord van Jan de Witt had aanschouwd, sloot hij zich bij de Prinsgezinden aan. Als bemindhebber der O-Indische Compagnie, verkristte hij een aanzienlijk vermogen met dobbelarij in effecten, en het opkoopen van Indische Actien. - Dooolang hij ongehuwd was, werd zijne huishouding bestuurd door zekere Madame d'Alonne, van zich zelre Juffrouw Terentz, een duur van eenfransch officier, een e dame van gansch niet onbesproken levensgedrag. Deze was in het bezit van zulke rechten en aanspraken op hem, dat zij zich, toen er sprake kwam van zijn huwelijk met Jacoba, eerst niet wilde laten afkoopen, zelfs niet, naargezegd voor 25 duizend gulden, maar waarran zij later toch, naar het schijnt, tegen een flink pensioen, afstand heeft gedaan.

Dit alles in het oog houdende, is het onbillijk de schuld van het ongelukkige huwelijk alleen op Jacoba te werpen, zooals Coenraet Drost doet, in zijne "Over blyfsels van Geheugchen is, en vooral L. Saen, in zijne aanteekeningen daarop, die zelf verklaren moet te spreken, na ick gehoort heb van een die toen bij zijn Ed. heeft "gewoont", wat zeker zijn ongunstig oordeel niet rechtvaardigt.

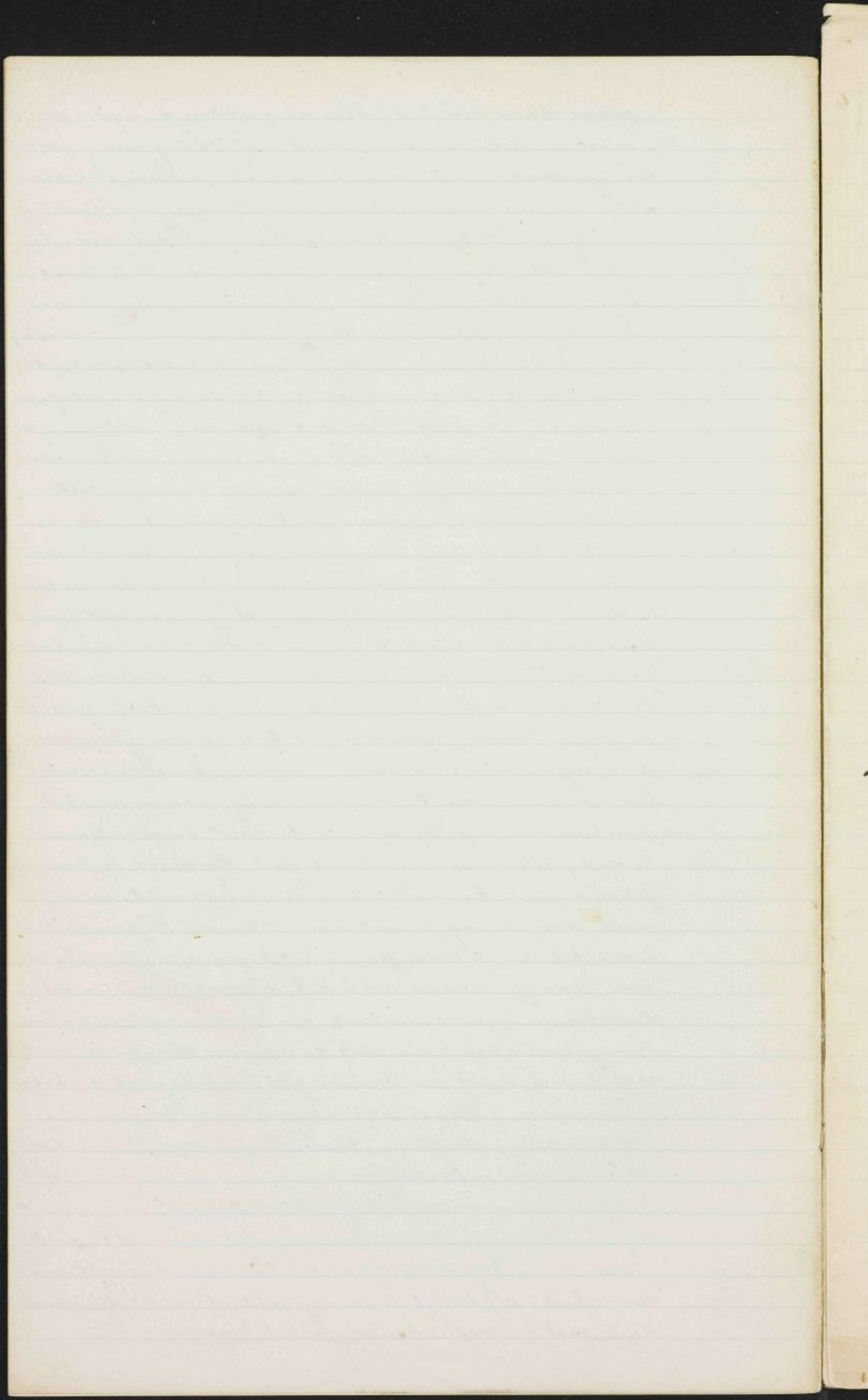
Licker had Jacoba hare eigen aardigheden, zelfs in die mate dat een goed vriend en bloedverwant als Huygens was, zich gedrongen gevoelde om haar te waarschuwen Journaal r. const. tegen een huwelijk met dien man. In zijn Journaal Huygens, den 20, lezen wij dat de Prins, op 16 October 1682, van Soestdijk in de Werken r. h. uit, op de jacht was, en dat hij bij Jacoba ging eten, Hist. Genootsch. waartoe zij hem daags te voren had uitgenodigd. Na te Utrecht. Nieuwden middag ging hij met haar wandelen, en kwam Serie. N° 16. i. d. het gesprek op van Beuningen. Hij zeide, dat hij meer wist van hare onderhandelingen met hem dan zij meende, en dat "sy een sot in was van haer soo te laten amw,

„seren, daer mad^e d' Alonne recht uyt seyde dat
„engagementen met hem had." Lij drong hem zeerom
te zeggen wat hem daarvan betoerd was, hetgeen hij echter
weigerde, als goed vriend van van Beuningen. Hij vroeg
haar of zij wel bedacht hoe oud zij was, en hij ook. Lij
zeide, dat het een fataliteit was, haer opgeleght,
„beginnende te kryten, en dat bekende all de reden van
„aen myn zijde was en tongelyck aen haere, dat hy
„een verstandigh man was, maer de sotske conduite
„van wereld gehouden hadt, houdende Joff. Ferentz aen in
„en sigh engagerende aen dat oude wyff, en begon eyne
„delyck soo te kryten, dat by een boom nederhurkte
„en snickete geveldigh, soo dat qualyck weder op wilde."

Zoals gezegd is, in juni 1686 zijn zij getrouwd, en in
Mei 1689 begon van Beuningen allerlei koraad van
zijne vrouw te spreken, maar ook allerlei draausheden
te doen. Op 14 Januari 1690 klaagt zij, over wat zij met
haaren man moet uitstaan, en over het deel van haar
goed, dat zij „met sijn malle concepten verloren had".
Op 20 Maart 1690 is hij reeds onder curateele gesteld,
en is zijn vermogen onder het beheer van zijne vrouw,
en enige andere personen; zij verkoopt het huis van
haaren man in Amsterdam, en is voornemens met de
meubelen even zoo te doen, en te Soest te gaan wonen.
In datzelfde jaar is zij hard ziek. Hij wordt in huis
gehouden, en bewaakt door een en knecht en een
meid, voor wie hij preekt. Op 27 Februari 1691 vertelt ie
man, dat van Beuningen, in het begin van zijn o krank
heid, eens zijne vrouw uit het bed gejaagd had, en dat zij,
doodsbenauwd, in eenen hoek van de kamers nedergekropen,
hem gebeten had haar niet te vermoorden. Op 15 April
1692 heet het dat van Beuningen mooi begint te bote
ren, maar op 7 Maart 1693 is hij weder veel erger, en op
20 October 1693 sterft hij, te Soest, of elders, ik heb dat
niet kunnen ontdekken.

Zijne weduwre overleed op 22 October 1710, en is dus
70 jaren oud geworden. Waarschijnlyk is zij vrelte Soest
gestorven en begraven, want haer rouwbord, (beschre
ven sub N° 12), hangt daaw nog altijd in de Hervormde
Kerk, met een weduwekrans om het wapen.

Heuvelendaal

559A

" Preskenode van die Geynduynen ter beschwaerdaan, daer
" aan de suytstaende de Rijenvee gemeene Stughe ende
" noortwaarts die gemeente van Boest."

1 November 1651

Jhr Frederik van Rheege tot Amerongen en Jhr Balthasar
Pesch den jongen als gemahligde van Jhr Willem
Fransis van Cambel Heer van Puyten, transporteerden
Guiliäem Bartolotti 51 morgen Land met al het gelim-
mer van huysinghen, bergen ende schijpen met alle de
plantagien ende melioratiën op ende aan de landeryen"

10 Februari 1650

Schuldbekentenis ten behoeve van Cornelis Goorts, Kastelein
op het huis van ~~Guiliäem~~ Guiliäem Bartolotti

23 April 1660.

Transport van een stuk land grenzend aan de gemeene
Stug, bij mylen Guiliäem Bartolotti beplant

20 Maart 1719

Estimatie van de goederen van mylen Franne Jacobina
Bartolotti van den Heuvel med' van Beuningen. Hu-
ly: Heuvelendaal met toebehoeven geschatte voor f 500

19 Juli 1725

Willem Perney als gemahligde van Faroba Ingels med
Johan van Reigersberg, Heer van Cuumerden, Hr
Johan Willem Thibault Heer van Langterkerken, Hr Bero
Raar van Haorn Heer van Duyt, Hr Cornelis Baedlart
als erfgenamen van Faroba Victoria Bartolotti van
den Heuvel med' Caenraad van Beuningen, transpor-
teert aan Joachim de Swart de "plaisante" bunterflorats
Heuvelendaal met toe behoeven.

17 Mei 1759

Elisabeth van Cuumerden med' Joachim de Swart,
wopende te Baarn, transporteert aan notaris
Johannes Reljkens, Dijk en Gerrit Farbse Sykeld,

Aan Arik (?) van der Haar en Jan van Wulven, de vervallen
Luttenplaats Heuvel en dal niet toebehoren

(Uit: Transportrecepten van Saert, catalogus
Rechtersche Archieven N° 1144)

-98
ller

